

2F-2 Holenduif *Columba oenas*

F2.1 Verspreiding, aantalontwikkeling en leefwijze

De holenduif is een meer en meer algemeen voorkomende soort in Noord-Brabant. De holenduif is een standvogel, die 's winters zwerft op zoek naar plaatsen met veel voedsel. Holenduiven lijken te floreren in de kleinschalige, 'rommelige', landbouwgebieden met veel akkerbouw. De holenduif wordt in Noord-Brabant met name aangetroffen op de noordrand van het Kempisch Plateau en het hoevenlandschap van de centrale Slenk en de Peelhorst (Bijlsma, 2002).

De holenduif kan zich aan uiteenlopende omstandigheden aanpassen, zowel wat betreft voedselkeus (onkruiden en in mindere mate landbouwgewassen), nestplaatskeuze (van konijnenholen en basaltdijken tot boomholten en nestkasten) als broedseizoen (vier broedsels per jaar mogelijk, zelfs meer indien broedsels elkaar overlappen). De potentie voor snelle uitbreiding is hiermee aanwezig (Bijlsma, 2002).

Volgens de gegevens van SOVON broedden er in de periode 1998-2000 naar schatting 12.000 tot 17.000 paren in Noord-Brabant. Dit komt overeen met een totale populatie van circa 40.000 dieren. Geïndexeerde trendgegevens van SOVON laten zien dat de stand van de holenduif in agrarisch gebied in de jaren negentig is toegenomen. In natuurgebied variëren de indexen en lijkt geen sprake van toe- of afname. De trends zijn niet significant.

F2.2 Wettelijke status, provinciaal beleid

Wettelijke status

- * Beschermd inheemse diersoort.
- * Schadelijke diersoort zoals bedoeld in art. 65.1 van de wet (diersoort die in een deel van het land schade aanricht).

Provinciaal beleid

Er geldt een provinciale vrijstelling op basis van art. 65 voor grondgebruikers voor het opzettelijk verontrusten in de gehele provincie. Ter voorkoming van schade aan gewassen worden ontheffingen verleend voor afschot op schadepercelen tijdens het groeiseizoen van schadegevoelige gewassen (Provincie Noord-Brabant, 2005).

F2.3 Schade aan belangen

F2.3.1 Mogelijke schade aan belangen

Schade aan gewassen

Bekend is dat holenduiven schade in de agrarische sector kunnen aanrichten aan diverse teelten (tabel F2.1) (Oord, 2002).

Tabel F2.1 Bekende schade aan gewassen door holenduif (Oord, 2002).

Teelt	Schade	Periode
Granen	vraatschade	voorjaar/zomer
Peulvruchten	vraatschade	gehele teeltperiode
Sla en andijvie (vollegrondsteelt)	vraatschade	gehele teeltperiode
Bloemkool en broccoli	pikschade	gehele teeltperiode
Boerenkool	pikschade	gehele teeltperiode
Overige koolsoorten ¹	pikschade	gehele teeltperiode
Vollegrondsgroenten algemeen ²	pikschade	gehele teeltperiode
Spruitkool	pikschade, bevuilding	winter en zomer

¹ o.a. rode kool, spitskool, witte kool en Chinese kool

² o.a. asperges, knolvenkel, knolselderij en krotten

F2.3.2 Geregistreerde schade aan belangen in het verleden

Schade aan gewassen

In de afgelopen jaren komen incidenteel schademeldingen voor. Uit cijfers blijkt wel dat schade in korte tijd op kan lopen. Schade heeft betrekking op: bloementeelt, granen, maïs, peulvruchten en vollegrondsgroenten. In onderstaande tabel (16.2) staan de schades van de afgelopen jaren vermeld.

Schades komen met name in het oostelijke gedeelte van de provincie voor. In de tabellen F2.2 en F2.3 zijn de schadecijfers van de afgelopen jaren vermeld.

Tabel F2.2 Getaxeerde gewassenschade holenduif in Noord-Brabant in 1999-2002 (Bron: Faunafonds).

Jaar	Getaxeerde schadebedrag (in €)
1999	-
2000	2.880
2001	246
2002	1.953

Tabel F2.3 Getaxeerde gewassenschade holenduif in Noord-Brabant in 2003-2005 (Bron: Faunafonds).

Postcodegebied	2003		2004		2005	
	aantal meldingen	getaxeerd	aantal meldingen	getaxeerd	aantal meldingen	getaxeerd
508					3	1.559
512	2	221				
513					1	1.368
537					1	1.200
539	1	1.488			1	2.700
552			1	0		
555	2	0				
582	1	588				
Totaal	6	€ 2.297	1	0	6	€ 6.827

F2.3.3 Schade aan belangen in de toekomst

Schade aan gewassen

Voor de komende jaren mag verwacht worden dat holenduiven, net als in het verleden, incidenteel schade zullen veroorzaken aan gewassen. Schade kan zich in de gehele provincie voordoen waar schadegevoelige gewassen geteeld worden. Gezien de stijgende trend in het aantal broedvogels de afgelopen jaren en het uitstekende aanpassingsvermogen van de holenduif wordt verwacht dat op de langere termijn het aantal holenduiven zal toenemen. Hiermee kan ook de schade aan gewassen toenemen.

F2.4 Preventieve en schadebeperkende maatregelen

F2.4.1 Mogelijke maatregelen

Ter voorkoming en beperking van schade aan gewassen zijn diverse akoestische en visuele middelen in te zetten om holenduiven te verjagen van schadegevoelige percelen. Daarnaast kunnen ook afscherpende of werende middelen worden ingezet. Het Handboek Faunaschade (Oord, 2002) geeft hiervan een overzicht (zie ook § 1.5.1). Indien deze middelen niet effectief blijken, kan (ondersteunend) afschot van schadeveroorzakende individuen plaatsvinden (op basis van ontheffing). Het gebruik van het geweer kan het verjagende effect van akoestische en visuele middelen versterken (brief RIN, nr. 88/70/sep/bs).

Kwantitatieve gegevens over de effectiviteit van verjagende middelen om schade te voorkomen en beperken zijn niet bekend. Over het algemeen wordt ervaren dat op den duur de effectiviteit afneemt, omdat gewenning optreedt. In het algemeen geldt dat hoe afwisselender en onvoorspelbaarder hoe hoger de effectiviteit (Oord, 2002). Verwacht wordt dat de effectiviteit van verjaging eveneens zal afhangen van de beschikbaarheid van alternatieve foerageergebieden van een gelijkwaardige kwaliteit.

Veelal foerageren holenduiven en houtduiven op dezelfde percelen. Houtduiven mogen jaarrond worden afgeschoten ter voorkoming van schade aan landbouwgewassen. Afschot van houtduiven heeft tegelijkertijd een verjagend effect op holenduiven.

F2.4.2 Preventieve en schadebeperkende maatregelen in het verleden

Vogelwet

Onder de Vogelwet was de holenduif jaarrond beschermd. Voor afschot in het kader van schadebestrijding was een vergunning nodig. In de periode 1999 tot en met 31 maart 2002 is er één vergunningaanvraag ingediend voor bestrijding van holenduiven. Op basis van het beschikbare overzicht van vergunningsaanvragen onder Vogelwet is onduidelijk of de vergunning is verleend.

Flora- en faunawet

In de periode 2002-2005 zijn er 12 ontheffingsaanvragen ingediend voor holenduif, waarvan er 3 zijn verleend, 3 zijn geweigerd en 6 zijn ingetrokken of niet in behandeling zijn genomen (Bron: Beleidsnota Provincie Noord-Brabant en gegevens Faunabeheereenheid).

F2.5 Conclusies ten aanzien van populatie, schade en beheer

Samenvatting

- De holenduif is een meer en meer algemeen voorkomend soort in Noord-Brabant. De holenduif wordt met name aangetroffen op de noordrand van het Kempisch Plateau en het hoevenlandschap van de centrale Slenk en de Peelhorst. In de periode 1998-2000 broedden er ca. 12.000 tot 17.000 paren in Noord-Brabant. Het aantal holenduiven in agrarisch gebied neemt de laatste jaren toe.
- Holenduiven hebben in het verleden schade veroorzaakt aan gewassen (diverse teelten).
- De verwachting is dat holenduiven ook in de toekomst, mogelijk in toenemende mate, schade aan gewassen zullen veroorzaken.
- Op basis van de huidige gegevens is niets te zeggen over de gewenste stand.
- Afscherpende/werende/verjagende middelen zijn in het verleden niet altijd effectief gebleken om schade door holenduiven te voorkomen. Afschot bleek incidenteel noodzakelijk.
- Ter voorkoming en beperking van schade aan gewassen kunnen afscherpende/werende/verjagende middelen worden ingezet op schadegevoelige percelen. Ook in de toekomst kan ontheffing voor afschot noodzakelijk zijn.

Conclusie

- Ontheffing: De schade in 2005 is reden voor de Faunabeheereenheid om ontheffing op voorhand aan te vragen in die gebieden waar schade cijfers die ondersteunen.
- Ontheffing alleen op perceelsniveau.

Advies

- Monitoring: met als doel een vollediger beeld te krijgen van de omvang en ontwikkeling van de populatie en de aard, ontwikkeling en omvang van veroorzaakte schade.
- Onderzoek: de Faunabeheereenheid heeft geen aanvullende onderzoeksvragen.

F2.6 Literatuur

- Bijlsma, R.G., 2002. holenduif *Columba oenas*. pp 260-261. In: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2002. - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Oord, J.G., 2002. Handboek Faunaschade. Faunafonds, Dordrecht.
- Provincie Noord-Brabant, 2005. Beleidsnota Uitvoering Flora- en faunawet 2006 - 2010. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.